

Talousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 174 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 174 §:n muuttamisesta (HE 168/2021 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- johtava asiantuntija Riikka Hietanen, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtava asiantuntija Ari Luukinen, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- hankintalakimies Teemu Tyrkkö, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
- johtava lakimies Katariina Huikko, Suomen Kuntaliitto
- toimitusjohtaja Ari Miettinen, Fimlab Laboratoriot Oy
- kilpailuasiantuntija Annaliisa Oksanen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- talous- ja veroasiantuntija Joel Kuuva, Hyvinvointiala HALI ry
- toiminnanjohtaja Ismo Partanen, Lääkäripalveluyritykset ry
- lainopillinen asiamies Elias Vartio, SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf
- johtaja Harri Jaskari, Suomen Yrittäjät ry

HALLITUKSEN ESITYS

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain sosiaali- ja terveystalouden toimialalla toimivien sidosyksiköiden siirtymäaika säännöksiä. Muutos mahdollistaisi sen, että hankintayksiköt voivat jatkaa olemassa olevia sidosyksikö- ja yhteistyöjärjestelyjään nykyisin voimassa olevien säännösten mukaisesti siihen saakka, kunnes kuntien ja sairaanhoitopiirien tehtävät siirtyvät hyvinvointialueille 1.1.2023 lukien.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2022.

Valiokunnan mietintö TaVM 37/2021 vp

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Hallituksen esityksen keskeinen sisältö. Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain sosiaali- ja terveyspalvelualalla toimivien sidosyksiköiden ulosmyynnin siirtymäaika säännöstä (174 §).

Talousvaliokunta puoltaa ehdotetun sääntelyn hyväksymistä muuttamattomana seuraavin huomautuksin.

Nykytila ja ehdotetun muutoksen vaikutukset. Hankintalakia ei sovelleta hankintaan, jonka hankintayksikkö tekee omalta sidosyksiköltään. Jos sidosyksikkö ei noudata ulosmyyntirajoja, se voi menettää tämän asemansa.

Voimassa oleva sidosyksiköiden ulosmyyntiä koskevan sääntelyn siirtymäaika päättyy 31.12.2021. Jos lakia ei muuteta, hankintalain 15 §:n mukaiset sidosyksiköiden ulosmyyntirajat (5 % ja 500 000 euroa) tulevat sovellettaviksi myös sosiaali- ja terveyspalvelualalla toimiviin sidosyksiköihin 1.1.2022 lukien. Voimassa olevan säännöksen taustalla on ollut hankintalain kokonaisuudistuksessa vuonna 2016 tehty arvio, että tuolloin vireillä ollut sosiaali- ja terveyspalvelujen rakenneuudistus olisi saatu voimaan ennen vuoden 2021 loppua.

Ulosmyynnillä on mahdollistettu palvelutarjonta esimerkiksi sellaisilla haja-asutusalueilla, joissa yksityisen palvelutuotannon järjestämiselle ei ole ollut edellytyksiä: kilpailuneutraaliteetin vaarantumista ei ole pidetty merkittävänä, sidosyksiköiden toimintaan liittyvänä huolena tällaisissa markkinapuutetilanteissa.

Talousvaliokunta toteaa, että toimivaltuuksien ja tehtävien siirtoon kunnilta ja sairaanhoitopiireiltä hyvinvointialueille liittyy mittavia rakenteellisia ratkaisuja ja sopimusjärjestelyjä. Jotta vältyttäisiin lainsäädännön epäjatkuvuuskohtien luomilta hallinnollisilta kustannuksilta, siirtymäajan jatkaminen näyttää tarkoituksenmukaiselta.

Valiokunta huomauttaa kuitenkin, että nyt esitettävä jatkoaika ulosmyyntirajan jatkamiseksi vuoden 2023 alkuun saakka on omiaan luomaan vaikutelmaa siitä, että nyt voimassa olevat ulosmyyntirajat muodostuvat pysyviksi.

Talousvaliokunnan saaman selvityksen mukaan julkisten hankintayksiköiden määräysvallassa olevien sidosyksiköiden liikevaihto ja ulosmyynti on Suomessa huomattavan suurta. Terveys- ja niiden tukipalvelut, kuten laboratorio- ja kuvantamispalvelut, voivat olla hankinta- ja sidosyksiköinä paikallisesti varsin merkittäviä toimijoita.

Hankintalainsäädännön jatkovalmistelu. Talousvaliokunta toteaa, että julkiset hankinnat ovat vahvasti EU-tason sääntelyllä reguloitua toimintaa; kansallisen lainsäätäjän liikkumavara on rajallinen. Julkisissa hankinnoissa hankinnan volyymeillä on merkittävä vaikutus markkinoiden muodostumiselle ja terveen kilpailun toteutumiselle. Harmonisoitu sääntely näyttäytyy erikokoisissa ja hallinnollisesti eri tavoin järjestäytyneissä jäsenvaltioissa varsin erilaisena.

Valiokunnan mietintö TaVM 37/2021 vp

Talousvaliokunta pitääkin erittäin tärkeänä, että osana sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen täytäntöönpanoa ja sen edellyttämää lainvalmistelutyötä arvioitaisiin myös hankintalain kansalliseen toimivaltaan kuuluvien elementtien tarkoituksenmukaisuutta, erityisesti sidosyksiköiden asemaa koskevien säännösten osalta. EU-sääntelyn jättämä kansallinen harkintavalta tulee käyttää Suomen olosuhteet, erityisesti haja-asutusalueiden markkinapuutetilanteet, huomioon ottavalla tavalla.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Talousvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 168/2021 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä 7.12.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Sanni Grahn-Laasonen kok
varapuheenjohtaja Hanna Kosonen kesk
jäsen Atte Harjanne vihr
jäsen Mari Holopainen vihr
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Eeva Kalli kesk
jäsen Pia Kauma kok
jäsen Matias Mäkyne sd
jäsen Sakari Puisto ps
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Janne Sankelo kok
jäsen Veikko Vallin ps
jäsen Tuula Väättäinen sd
jäsen Johannes Yrttiaho vas

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Teija Miller

Valiokunnan mietintö TaVM 37/2021 vp Vastalause

Vastalause

Perustelut

Lakiesityksen perusteluissa todetaan, että hankintalain 174 §:ssä on säädetty sidosyksiköiden ulosmyyntiä koskevasta siirtymäajasta, jonka kuluessa hankintayksilöiden tulee sopeuttaa toimintansa vastaamaan lain 15 §:ssä mainittuja ulosmyynnin vaatimuksia. Siirtymäsäännöksen tavoitteena on ollut turvata, että liiketoiminnan harjoittaminen ei ole muodostunut kohtuuttomaksi hankintayksiköille ottaen huomioon niiden olemassa olevat sitovat sopimukset ja yhteistyöjärjestelyt hankintalain voimaan tullessa vuonna 2017.

Sidosyksiköillä ja niiden omistajilla on ollut viiden vuoden siirtymäajan puitteissa mahdollisuus sopeuttaa toimintaansa. Ulosmyyntirajojen on ollut tarkoitus muuttua vuoden 2022 alusta. Kokoomus katsoo, että tämä on ollut kohtuullinen sopeutumisaika muutoksille. Julkista palvelutuotantoa suosivien lakien muuttaminen näiden todennäköisten hyötyjen perusteella vähentää lainsäädännön luotettavuutta. Esitetyt uudet helpotukset vuodeksi eteenpäin lisäävät vaaraa siitä, että korkeammat ulosmyyntirajat muodostuvat pysyväksi käytänteeksi.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto viittaa lausunnossaan vuonna 2021 tekemäänsä selvitykseen. Sen perusteella KKV toteaa, että julkisten hankintayksiköiden määräysvallassa olevien sidosyksiköiden markkinaosuudet ovat jo nyt huomattavan suuria Suomessa. Kokoomuksen ryhmä huomauttaa, että hankintalaki mahdollistaa jo nyt myynnin omistajien ulkopuolelle käyttäen avoimuusilmoitusta. Sopeuttamisajan pidennys on negatiivinen signaali markkinoille, mikä voidaan tulkita tavoitteeksi laajentaa julkisomisteiden yhtiöiden markkinaosuuksia. Sidosyksiköt voivat perusteettomasti hyötyä myydessään palveluita kilpailluille markkinoille. Julkisesti subventoitu palvelutuotanto todennäköisesti syrjäyttää yksityistä, markkinaehtoisesti toimivaa palvelutuotantoa. Tästä näkökulmasta sidosyksiköiden ulosmyyntiä ei ole tarpeen perusteettomasti tukea.

Edellä olevan perusteella kokoomuksen valiokuntaryhmä toteaa, että lakiesitys tai valiokunnalle annetut lausunnot eivät sisällä riittäviä perusteluita sille, miksi väliaikaiseksi sidosyksiköiden sopeutumiseen jo vuosia sitten laadittua väliaikaiseksi tarkoitettua tilaa tulisi jatkaa. Poikkeustilan jatkamisella voidaan katsoa pikemminkin olevan kielteisiä vaikutuksia sekä suoraan toimialalla toimiville yrityksille että laajemmin, sillä se heikentää Suomen tervettä ja vapaata liiketoimintaympäristöä. Kokoomuksen mielestä hallituksen ilmeinen pyrkimys laajentaa julkista palvelutuotantoa silloinkin, kun se heikentää ihmisten palveluiden laatua ja kokonaistaloudellista tehokkuutta, on vahingollinen.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella esitämme,

että lakiehdotus hylätään.

**Valiokunnan mietintö TaVM 37/2021 vp
Vastalause**

Helsingissä 7.12.2021

Sanni Grahn-Laasonen kok
Pia Kauma kok
Janne Sankelo kok